

посилення державної підтримки шляхом реалізації необхідних для місцевого розвитку проектів, чітко «утримуваних» у межах відповідності місцевих стратегій державній Стратегії розвитку. При цьому основні чинники державної політики будуть забезпечуватись відповідністю Стратегій і не будуть утворювати зайвих перепон для місцевого розвитку, надаючи при досягненні операційних цілей більше свобод у процесі реалізації проектів в інтересах місцевих громад.

Література:

1. Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p>.
2. *Портер М.* Международная конкуренция / М. Портер ; пер. с англ. ; под ред. и с предисл. В. Д. Щетинина. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
3. *Портер М.* Конкуренция / М. Портер ; пер. з англ. – М. : Вид. дім «Вільямс», 2001. – 495 с.
4. *Александрова А. Ю.* Туристичні кластери: зміст, межі, механізм функціонування / А. Ю. Александрова // Економічні проблеми розвитку сервісу і туризму. – 2007. – № 2. – С. 51–61.
5. *Маршалл А.* Принципы экономической науки / А. Маршалл : в 3-х т. – М. : Прогресс, 1993. – Т. 1. – 415 с.; Т. 2. – 310 с.; Т. 3. – 351 с.
6. *Цихан Т. В.* Кластерная теория экономического развития [Электронный ресурс] / Т. В. Цихан // Теория и практика управления. – 2003. – № 5. – Режим доступа : <http://www.cps-rt.ru/theory/cluster>.

Надійшла до редколегії 19.10.2015 р.

УДК 353:330.322:300.341.1

Н. Г. Мазій,

*к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств і маркетингу
Української академії друкарства, м. Львів;*

О. Є. Войтик,

аспірант кафедри європейської інтеграції та права ЛРІДУ НАДУ, м. Львів

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ

Розглянуто особливості інвестиційної діяльності України, наголошено на сучасних підходах і баченнях. Виокремлено умови успішної реалізації модернізації економіки шляхом запровадження інновацій в умовах глобалізації. Розглянуто чинники розвитку інвестиційно-інноваційної привабливості. Запропоновано шляхи покращення інвестиційно-інноваційної спроможності в країні та регіонах.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційний потенціал, інноваційна модель розвитку, управління розвитком; інвестиційна привабливість регіону.

N. G. Mazy,

Enterprise Economics and Marketing Department of Ukrainian Academy of Printing, Lviv;

O. Y. Voityk,

postgraduate student of the department of European Integration and Law, LRIPA NAPA, Lviv

INVESTMENT-INNOVATIVE ACTIVITY AND REGIONAL FACTORS OF FORMING OF ATTRACTIVENESS OF REGIONS

The features of investment activity of Ukraine are considered, it is marked modern approaches and visions. The terms of successful realization of modernization of economy are selected by introduction of innovations in the conditions of globalization. The factors of development are considered investment-innovative to the attractiveness. The ways of improvement are offered investment-innovative possibilities in a country and regions.

Key words: investment-innovative potential, innovative model of development, management development; investment attractiveness of region.

У ХХІ ст. Україна є державою, що розвивається й динамічно включається у світові суспільно-економічні процеси, прагнучи інтегруватися в Європейське співтовариство. Для цього потрібно створити нові підходи до використання економічного, людського та природно-ресурсного потенціалу регіонів, що дасть можливість забезпечити рівень ефективності економіки та життя населення.

На сучасному етапі розвитку України спостерігається необхідність збільшення масштабів інвестицій та інновацій, що призводить до виникнення проблем раціонального розподілу їх в регіонах. Основною складовою держави є регіони, тому потрібно приділяти їм особливу увагу, формувати та підвищувати привабливість. Інноваційно-інвестиційні ресурси є необхідними для подолання кризи в країні та для подальшого ефективного розвитку регіонів.

Місце та роль інвестиційно-інноваційних ресурсів та їх привабливість для регіонів у своїх працях розглядали Андрощук, Л. Антонюк, А. Гальчинський, В. Геєць В. Громек, І. Джаїн, В. Зянька, М. Ільїн, О. Лапко, Є. Лапін, Л. Мельник, М. Одрехівський, І. Павленка, В. Семиноженка, Л. Федулової та багатьох ін. На основі аналізу праць цих учених можна дійти висновку, що ефективна інноваційна політика впливає на інвестиційну привабливість регіонів та України загалом.

Метою статті є визначення інноваційних пріоритетів для інвестиційно-інноваційної привабливості регіонів та чинників їх формування, що існують в Україні.

Привабливість території визначається чинниками інвестиційної привабливості регіону і регіональною інвестиційною політикою. Під чинниками інвестиційної привабливості регіону розуміються процеси, явища, дії, переважно об'єктивного характеру, що впливають на інвестиційну привабливість регіону і визначають його територіальні особливості. Відповідно, регіональна інвестиційна політика розуміється як процес, що визначає територіальні особливості регіону. На практиці – це дії державних і місцевих органів влади і управління щодо розвитку

інвестиційного процесу в регіоні, пов'язані з удосконаленням нормативно-правової бази, надання пільг та заохочень для найбільш ефективних та значущих для регіону інвестиційних проектів, розвитком інфраструктури з обслуговування суб'єктів інвестиційної діяльності, гарантування безпеки діяльності підприємницьких структур [2, с. 55].

Показники, за якими вітчизняні та зарубіжні аналітики пропонували визначати рівень інвестиційної привабливості регіонів, об'єднано у три великі групи чинників, які визначають рівень привабливості території для інвесторів:

1) чинники, які впливають на рівень інвестиційного потенціалу регіону (природно-географічний, трудовий, виробничий, інноваційний, інституціональний, інфраструктурний, фінансовий, споживчий потенціали);

2) чинники, що визначають рівень некомерційних інвестиційних ризиків (законодавчі, політичні, соціальні, економічні, екологічні та кримінальні ризики);

3) інвестиційна активність (концентрація і розподіл інвестиційного капіталу, активізація впровадження нових виробничих потужностей, розвиток прямих і портфельних інвестицій) [3, с. 31].

У різних регіонах країни чинники, які суттєво впливають на інтенсивність інвестиційних процесів, можуть різнитися між собою, тому методи управління інвестиційними процесами в різних регіонах України будуть неоднаковими.

Основними негативними чинниками щодо інвестиційної діяльності є політична нестабільність держави, яка відображається в частій зміні законодавчих актів, в тому числі, з інвестиційних питань. Правова незахищеність вкладів інвестора, відсутність гарантії їх повернення, не прозоре використання коштів, що інвестуються не сприяє активізації інвестиційного ринку.

Характерною особливістю інвестицій є значне відтермінування отримання результатів від вкладання капіталу. Тому для створення умов ефективного розвитку економіки регіону пропонується активізувати його інноваційну діяльність. Серед перспективних напрямів реалізації поставленого завдання активізації інноваційної діяльності регіону виділено такі:

– інвестування інноваційної діяльності за пріоритетними напрямками діяльності регіону;

– залучення для формування інвестиційних ресурсів альтернативних форми і джерела інвестицій, наприклад, створення інвестиційних фондів, венчурних фірм, промислово-фінансових груп;

– здійснення державної інвестиційної підтримки інноваційної діяльності наукового сектора та інвестиційно «непривабливих» регіонів.

Інвестиції, що надходять в Україну, можна поділити на три якісно різні групи. По-перше, це ризикові, спекулятивні короткі інвестиції, які приходять та виходять з економічної системи. По-друге, короткострокові інвестиції, за допомогою яких відбуваються процеси стабілізації в економіці. По-третє, стратегічні інвестиції, що мають високий відсоток інновацій та зумовлюють зростання економіки [12]. Капітальні інвестиції за регіонами наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за регіонами у 2010–2014 рр., млн грн*

Області	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Україна	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9
Вінницька	3544,7	5081,0	5824,1	6109,5	5674,6
Волинська	1767,0	2577,1	3254,4	3327,1	3389,7
Дніпропетровська	16016,9	22116,0	22509,3	21290,1	20356,5
Донецька	14993,9	26802,0	31721,9	27912,4	13155,3 ²
Житомирська	2011,5	2519,8	2892,6	3005,4	2904,9
Закарпатська	2205,4	3051,9	2736,1	2645,8	2638,7
Запорізька	7963,8	6676,5	7204,4	6838,8	7034,5
Івано-Франківська	4378,7	4256,2	5166,9	4797,2	6837,5
Київська	11331,4	17672,9	20366,8	20696,6	19653,5
Кіровоградська	2123,1	3993,2	4576,2	3224,0	3122,4
Луганська	5646,0	6979,7	8222,6	11369,3	5222,6 ²
Львівська	8830,2	12114,0	11173,3	9816,7	9555,0
Миколаївська	4422,2	4297,8	4696,0	5008,7	3771,4
Одеська	9723,8	9347,3	14631,2	11872,2	9361,3
Полтавська	6289,4	7859,4	10217,4	9536,3	8827,8
Рівненська	1937,1	2565,8	2770,9	2837,3	2804,6
Сумська	2187,6	3022,1	2871,2	2721,3	2798,1
Тернопільська	2138,4	2524,2	3374,8	2976,2	2590,0
Харківська	8063,4	13035,0	14759,2	9292,6	8032,3
Херсонська	1890,6	2688,1	2435,7	2124,8	2208,1
Хмельницька	2947,6	3546,8	3489,3	3637,6	4078,3
Черкаська	2831,4	3225,3	3781,0	3413,3	3262,1
Чернівецька	1714,7	1794,3	2229,3	2257,4	1686,9
Чернігівська	1890,9	2397,0	2737,3	2842,0	2621,2
м. Київ	53725,8	71142,4	79614,2	70320,6	67832,6

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, у 2014 р. також без частини зони проведення антитерористичної операції.

* Джерело [10].

Аналізуючи дані табл. 1, спостерігаємо позитивну динаміку лише до 2012, де максимальна кількість інвестицій становила 273256,0 млн грн. Починаючи з 2013-2014 рр., відбулось зменшення кількості інвестицій на 9 і 20 % по Україні.

Найбільшою проблемою економіки України на сьогоднішній день є залучення інвестицій. Інвестиції є носієм інновацій, тому інвестиційна діяльність тісно пов'язана з інноваційною, а чинником модернізації економіки країни є інноваційно-інвестиційне зростання економіки регіонів.

Інновації є необхідною умовою розвитку виробництва, підвищення якості та збільшення кількості продукції, появи нових товарів і послуг. У ринкових умовах інновації охоплюють усю економіку, включаючи продуктивні сили (засоби виробництва, навчання працівників) і виробничі відносини (форми і методи управління, поділ, спеціалізація й кооперація праці) [4].

У Законі України “Про інноваційну діяльність” зазначено, що інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології,

продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Серед чинників, що впливають на формування та ефективність інноваційної політики в регіоні, одним з основних можна виділити інноваційний потенціал, що визначає рівень інноваційних можливостей суб'єктів господарської діяльності певного регіону

Інноваційний потенціал регіону – є основою для проведення наукових досліджень, технологічних робіт, які сприяють розв'язанню проблем на державному, регіональному та галузевому рівнях.

Реалізація інноваційної політики регіону ґрунтується на комплексному забезпеченні інноваційних процесів, що спрямовані на підвищення їх ефективності, а саме: фінансовому, організаційному, матеріально-технічному, кадровому. Ефективне протікання інноваційних процесів у регіоні залежить від таких основних чинників, як: економічні, технологічні, організаційно-управлінські, правові, професійної підготовки кадрів. Вплив цих чинників залежить від спільних зусиль держави, регіональних органів влади та підприємств.

На сьогодні інноваційний розвиток знаходиться на низькому рівні. Негативні тенденції стримують процеси економічного зростання та ставлять під загрозу подальший прогресивний розвиток регіону.

В основу регіональної інноваційної політики покладені такі принципи: пріоритет інновацій над традиційним виробництвом регіону, забезпечення правової охорони інтелектуальної власності, сприяння розвитку конкуренції в інноваційній сфері, гнучкість інноваційної політики, інтеграція науки, освіти та підприємницької діяльності, забезпечення розвитку інноваційного підприємництва, сприяння розвитку міжрегіонального та міжнародного наукового співробітництва [14].

Природною умовою реалізації інноваційної політики є оздоровлення економічного середовища, в якому виробничі підприємства й корпорації організовують інноваційне відтворення, застосовують новітні технології й техніку, нові форми організації праці, виробництва, маркетингової діяльності, розроблені прикладною наукою й проектно-пошуковою роботою. Економічна база мусить бути такою, щоб стимулювати інноваційний процес на всіх його стадіях: від зародження нової ідеї до її реалізації в нову техніку, технологію й використання в процесі відтворення [7].

Інноваційна діяльність сприяє економічному зростанню, і стабілізації сучасних технологій, збільшенню прибутків підприємств, наповненню регіонального і державного бюджетів, що дозволяє вирішувати соціальні проблеми.

Нинішній стан економіки України не лише вимагає застосування невідкладних заходів для закріплення, посилення та забезпечення незворотності позитивних тенденцій у ній, але й вказує на необхідність її прискореного переходу на інноваційну модель розвитку. Ця модель визначає основний напрям модернізації, а також технологічного оновлення суспільного виробництва на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, їх комерціалізації, підвищення фінансової ефективності, створення необхідних ресурсів накопичення, забезпечення ліквідними базовими ресурсами, розвитку інфраструктури інноваційної діяльності [10].

Таблиця 2

Джерела фінансування інноваційної діяльності (млн грн)

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2000	1757,1	1399,3	7,7	133,1	217,0
2005	5751,6	5045,4	28,1	157,9	520,2
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014*	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8

* дані наведено без урахування тимчасово окупованої території АРК, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

* Джерело [9].

Дані фінансування інноваційної діяльності вказують на поступове зменшення коштів починаючи 2012 р., що обумовлено нестабільністю економічної і політичної ситуації. У 2014 р. в порівнянні з 2011 р. фінансування інновацій зменшилось майже вдвічі.

Стратегічними пріоритетними напрямками інноваційної діяльності в Україні є:

- модернізація електростанцій; нові та відновлювані джерела енергії; новітні ресурсозберігаючі технології;
- машинобудування та приладобудування як основа високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії;
- нанотехнології, мікроелектроніка, інформаційні технології, телекомунікації;
- вдосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій;
- високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості;
- транспортні системи: будівництво і реконструкція;
- охорона й оздоровлення людини та навколишнього середовища;
- розвиток інноваційної культури суспільства [8, с. 141].

Використання пріоритетів у національній інноваційній політиці має такі особливості:

- сутність більшості державних технологічних пріоритетів зводиться до прогнозованих ключових технологій наступного етапу розвитку глобальної економіки;
- створення пріоритету зводиться до ідентифікації його або з окремим технологічним напрямом, або з чітким переліком технологічних тем;
- кількісний аспект структури системи технологічних пріоритетів визначається низкою обмежень: стратегічними цілями, завданнями, перспективами, ресурсними можливостями.

Інноваційною можна вважати ту модель розвитку, яка відповідає певним умовам, серед яких є безумовний пріоритет державної підтримки науки і освіти. Світовий досвід засвідчує, що інноваційна модель може бути двох видів:

– така, що базується на збалансованому розвитку фундаментальної і прикладної науки, освіти і наукоємної промисловості, саме вона характерна для високорозвинених держав світу (США, країни ЄС тощо);

– така, що ґрунтується на прикладних дослідженнях, освіті та наукоємних галузях промисловості. За такою моделлю можуть будувати інноваційну економіку решта європейських країн, Китай та інші країни, які мають значний потенціал для реалізації інновацій [1, с. 32].

Вибір моделі інноваційного розвитку для України має ґрунтуватись з врахуванням специфіки національного менталітету та потенційних можливостей інноваційного розвитку науки та освіти як національних пріоритетів.

Основним пріоритетом має стати створення національної інноваційної системи, яка здатна ефективно поєднати всі чинники інноваційного розвитку.

Стратегічний суспільний ефект інновацій полягає в тому, що вони:

– здійснюють прискорення зростання продуктивності чинників виробництва, що важливо за умов дефіцитності принаймні одного з них;

– забезпечують прискорення зростання обсягів виробництва;

– прискорюють структурні зрушення, сприяють перерозподілу ресурсів на перспективні напрями суспільно-економічного розвитку;

– поліпшують статус країни в глобальній економіці та національну конкурентоспроможність [11].

Національна інноваційна система має окремі базові досягнення та можливості, які необхідно використати та розвинути в процесі переходу на інноваційну модель розвитку економіки. В Україні на даний час в основному склалися необхідні для цього передумови. Вона має науково-технічний потенціал, який, незважаючи на вкрай складні умови для його функціонування, зберіг достатньо високий рівень своєї дієздатності й за головними параметрами відповідає середньоєвропейським стандартам [6].

Нинішній стан економіки характеризується низьким рівнем комерціалізації результатів наукових досліджень і відсутністю ефективних зв'язків науки та виробництва, повільним і безсистемним розвитком мережі сучасних інноваційних структур (технопарків, бізнес-інкубаторів, венчурних фірм), інших організацій інноваційної інфраструктури.

Для успішної реалізації інноваційної діяльності варто створювати: спеціальні території пріоритетного розвитку, де запроваджується спеціальний режим інвестиційно-інноваційної діяльності з метою освоєння випуску нових видів інноваційної продукції, організації високотехнологічних виробництв та створення нових робочих місць; науково-технічні зони, де діє офіційний правовий режим, орієнтований на розвиток наукового і виробничого потенціалу регіону шляхом стимулювання фундаментальних досліджень з подальшим впровадженням наукових розробок у виробництво. Крім того, варто реалізувати механізми позабюджетного стимулювання науково-технічного прогресу, передусім механізми довгострокового кредитування через інструменти рефінансування комерційних банків, створення для цього банку реконструкції та розвитку, а також іпотечної банківської установи.

Заходами для підвищення рівня інвестиційної привабливості мають бути активна робота з міжнародними рейтинговими агенціями; участь у проведенні міжнародних конференцій, симпозіумів, презентацій у сфері інвестиційної

діяльності; створення консультаційних центрів для супроводження інвестиційних проектів; здійснення маркетингових досліджень у сфері залучення інвестицій, аналітичні дослідження; залучення фахівців світового рівня та співробітництво зі світовими ЗМІ, програми з покращення іміджу України на світовій арені [5, с. 29].

Для вирішення проблем інвестиційної діяльності України потрібно розробити стратегію розвитку з важливими завданнями для здійснення програм для інноваційних процесів та державного стимулювання інноваційної діяльності. Лише ефективна державна політика та цілеспрямована діяльність органів державної влади може виробити сприятливі умови для розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в Україні.

Сталий розвиток держави та регіонів в цілому, забезпечення конкурентоспроможності економіки на світових ринках, підвищення життєвого рівня населення залежить від багатьох чинників, проте пріоритетним є інноваційно-інвестиційний напрям розвитку України.

Література:

1. *Антонюк Л. Л.* Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. *Асаул А.* Систематизація факторів, що характеризують інвестиційну привабливість регіонів / А. Асаул // Регіональна політика. – 2008. – № 2. – С. 53–62.
3. *Бутко М.* сучасна проблематика оцінки інвестиційної привабливості регіону / М. Бутко, С. Зеленський, О. Акименко // Економіка України. – 2005. – № 11. – С. 30–35.
4. *Волкова О. І.* Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посіб. / О. І. Волкова. – К. : Професіонал, 2004. – 145 с.
5. *Гребенюк Т. В.* Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств в Україні / Т. В. Гребенюк / Вісник Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2010. – 53 с.
6. *Дудар Т. Г.* Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Т. Г. Дудар, В. В. Мельниченко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
7. *Запоточний І. В.* Державне регулювання регіональної економіки / І. В. Запоточний, В. І. Захарченко ; за заг. ред. д.е.н., проф. В. І. Захарченка. – Харків-Львів-Одеса : ТОВ «Одіссей», 2003. – 592 с.
8. *Зянько В. В.* Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія / В. В. Зянько. – Вінниця : УНІВЕРСУМ, 2008. – 397 с.
9. Офіційний сайт головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>.
10. Офіційний сайт державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Перспективи інноваційного розвитку: аналітична доповідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Table/Zhalilo21/003.htm>.
12. Портал про інвестиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://investycii.org/investuvanya>.
13. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. : Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К. : Парлам. вид-во, 2009. – 632 с.
14. *Хвесик М. А.* Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка : навч. посіб. / М. А. Хвесик, Л. М. Горбач, П. П. Пастушенко. – К. : Кондор, 2005. – 344 с.

Надійшла до редколегії 07.10.2015 р.